

Kết quả giải quyết việc thuê đất trồng Cà phê tại bản Lóng Lăn

Người tổng hợp: Lê Văn Ka

Vấn đề

- Bằng các luật tục truyền thống người dân tộc Mông bản Lóng Lăn đã giữ được những cánh rừng của bản hơn 30 năm nay.
- Năm 2005, được CHESH Lào hỗ trợ, Lóng Lăn đã thực hiện GDGR và xây dựng quy chế CD về quản lý, bảo vệ rừng dựa trên Luật tục.
- Tháng 12/2007, ông Xay Lôm (Kênh) đến Lóng Lăn ký hợp đồng thu mua Cà phê và thuê đất trồng Cà phê trong 30 năm.
- Ông Pa Chông là già làng mặt trận, đồng ý phá khu rừng sản xuất và rừng thuốc nam để cho ông Kênh thuê trồng Cà phê.

Người dân Lóng Lăn bất bình, mâu thuẫn nội bộ diễn ra sâu sắc. Nguy cơ mất rừng và nguy cơ mất đi những giá trị văn hoá truyền thống của người Lóng Lăn đang hiện hữu.

Bản Lóng Lăn

Ông Xay Lôm (Kênh) là ai?

- Ông Xay Lôm năm nay khoảng 50 tuổi, là người Lào Lùm tại Thành phố Luang Prabang.
- Là người chuyên kinh doanh bất động sản, chủ yếu là đất đai;
- Là một trong những người giàu nhất Luang Prabang;
- Có nhiều đất, nhiều nhà hàng tại Luang Prabang. Có nhà máy sản xuất phân hữu cơ tại Viên Chăn. Hiện tại ông đang làm khách sạn 5 sao tại Luang Prabang (trước nhà ông Phon thip);
- Là người quen biết rộng, đặc biệt là những người lãnh đạo chính quyền cấp tỉnh, cấp huyện (bạn của chủ tịch huyện Luang Prabang, bạn của Phó chủ tịch tỉnh).

Nội dung của hợp đồng thu mua Cà phê và thuê đất như thế nào?

- Theo sự giới thiệu của ông Chủ tịch huyện Luangprabang, Ngày 22/12/2007, ông Xay Lôm đến bản Lóng Lăn cùng với ông Xay Thong – cán bộ phòng khuyến nông, khuyến lâm tỉnh và ông Xôm Văng, phó phòng khuyến lâm huyện để ký hợp đồng với bản và các hộ trồng Cà phê của bản.
- Nội dung chính của hợp đồng như sau:
 - Các hộ trồng Cà phê của bản Lóng Lăn bán hạt Cà phê khô cho ông Xay Lôm với giá 6000 kip/kg trong vòng 30 năm. Nếu giá thị trường lên thì ông Xay Lôm có thể mua theo giá thị trường.
 - Các hộ trồng Cà phê không bón phân hoá học, không phơi lên các tấm fibro,
 - Ông Xay Lôm có trách nhiệm cung cấp giống, phân, hướng dẫn kỹ thuật và cho 6 hộ ứng tiền trước (mỗi hộ 1 triệu kip và 1 triệu để lại cho bản).
 - Ông Xay Lôm xin thuê 50 ha đất của bản để trồng Cà phê, làm kho và trồng rau, nếu điều kiện bản Lóng Lăn có đất.
 - Ông Xay Lôm có thể sử dụng lao động của bản để trồng, chăm sóc, thu hái Cà phê.
 - Kèm theo hợp đồng là giấy ứng tiền của 6 hộ: Pa Chông, Za Zi, Xua Tông, Zia Po, Xua Thê, Kia Po (các hộ trong nhánh họ Zang của ông Pa Chông).
 - Ký vào văn bản hợp đồng phía bản có ông Chông Vư là trưởng bản, ông Pa Chông là mặt trận cùng với ông Xay Lôm và hai ông Xay Thông và Xôm Văng.

Hợp đồng có vấn đề ?

- Từ năm 1996, được sự hỗ trợ của dự án EU, 6 hộ dân bản Lóng Lăn trồng được 5 ha Cà phê dưới tán rừng gần nhà. Cà phê phát triển tốt nhưng không ai thu mua.
- Nếu chỉ hợp đồng thu mua Cà phê theo giá thoả thuận cho 6 hộ đã trồng thì không có vấn đề gì xảy ra.
- Hợp đồng có ghi: Ông Kênh xin thuê 50 ha đất trong 30 năm để trồng Cà phê, làm kho, trồng rau, nếu điều kiện bản Lóng Lăn có đất. Đây là vấn đề mấu chốt để ông Kênh lợi dụng . Bản Lóng Lăn không thiếu đất, vì trong hợp đồng không ghi vùng nào, đất nào.
- Dù thuê đất ở vùng nào thì bản Lóng Lăn không những mất đất, mất rừng và những giá trị văn hoá của họ cũng sẽ bị ảnh hưởng.
- Đây chính là ý đồ không tốt, lâu dài của ông Kênh, ông đã đạt được ý đồ ban đầu.

**Cà phê bản Lóng Lăn
trồng dưới tán rừng**

Ông Xay Lôm đã lợi dụng hợp đồng như thế nào?

- Trong khi già làng Xay Khur đi Viên Chăn thăm con, trưởng bản Chông Vur đi họp tại Việt Nam, ngày 10/1/2008, ông Xay Lôm chở 500 tấn tôn lên bản và cùng ông Pa Chông tổ chức phát dọn vùng đất bản đã giao cho ông Thít La (ảnh hình của bản đã chuyển đi) gần bản để làm nhà kho.
- Vận động, khuyến khích thêm 30 hộ trồng Cà phê mới.
- Tổ chức các hộ trồng Cà phê dự định phá toàn bộ 30 ha khu rừng thuốc nam Cộng đồng và rừng bên đường lên Ka Sia để chia đất trồng Cà phê và giao cho ông Xay Lôm.
- Khi có nhiều hộ dân nghe được, phản ứng, ông Pa Chông dự định tiếp là phá khu rừng sử dụng phía trái trên đường vào bản để cho ông Xay Lôm thuê.

**Cây thuốc quý trong
rừng Lóng Lăn**

Ý kiến của ông **Chông Vư Zang** - **trưởng bản**

- Đầu tiên Ông Kênh cũng làm việc thông qua bản nhưng các lần sau ông này chỉ làm việc với Ông Pa Chong Yang. Sau khi bản đã ký văn bản hợp đồng với ông Kênh rồi thì ông ta đề nghị giao một mảnh đất để làm kho cất giữ Cafe mà ông ta thu mua từ người dân và một mảnh đất khoảng 50 ha nữa cho ông ta thuê làm vườn ươm và trồng Cafe. Còn đất mà sẽ cho Ông Khăm Kênh làm kho thì bản chưa thống nhất và quyết định, hiện tại chỉ đang trao đổi có thể sẽ giao cho ông đất dưới đường nơi bán rau cho ông làm kho cất đồ và làm nhà, nhưng thực tế vẫn chưa chính thức giao.”

Ông Chông Vư Zang

Những xung đột và nguy cơ

- Xung đột vùng đất của ông Chit Tha Vong

Ông Bliatua, trưởng nhóm nhóm thuộc nam nói “ Đất mà Ông Kênh làm nhà kho đó trước khi Ông Chông Vur lên làm trưởng bản thì bản đã giao cho Ông Chit Ta Vong Chiến sĩ anh hùng dân tộc tại Vùng Phu Sung này rồi (1995), nhưng vì anh Su Ly Văn con trai Ông Ya Yi không có đất làm nhà mới cho anh Su Ly Văn làm nhà tạm ở đất đó nhưng sau này Su Ly Văn chuyển xuống ở LPB rồi, Ông Ya Yi Yang lại cho rằng đất đó của ông ta, nên ông ta sẽ lấy lại.

Ông Chông Vur Yang nói: “ Ông Khăm Kênh đưa tiền 100.000 Kip cho Ông Pa Chong Yang để thuê người đi phát và dọn nơi Ông Khăm Kênh sẽ làm nhà kho Cafe và làm nhà, nên con dâu của Ông Pa Chong Yang mới đi dọn và phát rừng tại đất đó, sau đó con trai của Ông Chit Ta Vong vị chiến sĩ anh Hùng dân tộc mới lên để dọn lại nơi đó cho sạch và cắm bản cho phép ai vào làm tại đất đó nếu không sẽ xảy ra chuyện.”

Vùng đất bên trái là của ông Chit Tha Vong

- Ông Chông Vur Zang là trưởng bản không chấp nhận việc làm của ông Pa Chông Zang là già làng mặt trận tuyên bố: Tôi sẽ không làm trưởng bản nữa nếu còn ông Pa Chông là già làng mặt trận. Ngày 18/2/2008, ông Chông Vur viết đơn đề nghị lên huyện Luang prabang.
- Ông Pa Chông không quan tâm đến lời nói và công việc của ông Chông Vur
- Hai người không gặp nhau và trao đổi với nhau nữa
- Ông Xay Nha Sọn nói “ Theo sự quan sát theo dõi tình hình trong bản, tôi thấy rằng hiện giờ tại bản Lóng Lăn đang có những mâu thuẫn giữa lãnh đạo và già làng mặt trận của bản. Ví dụ cho thấy trong các cuộc họp dân bản, nếu hôm nào Ông Chông Vur Yang trưởng bản đến họp thì Ông Pa Chong Yang già làng mặt trận lại không đến họp, nếu hôm nào Ông Chông Vur Yang vắng mặt hoặc không đến thì Ông Pa Chong Yang mới đến họp. Còn ý kiến nói rằng giao đất cho từng hộ gia đình, ai thích trồng Cà phê thì trồng, còn ai thích bán thì bán, ai thích làm nương thì cũng là quyền của gia đình đó, đây là lời nói của Ông Pa Chong Yang.

Ông Chông Vur

Ông Pa Chông

Nguy cơ ảnh hưởng đến tính đoàn kết cộng đồng

- **Ông Za Chong Tho** nói “ Trước khi ông Khăm Kênh vào đây trong bản của chúng ta có vấn đề cũng chỉ là vấn đề nhỏ, nhưng sau khi Ông Khăm Kênh vào làm văn bản hợp đồng thu mua Cafe và khuyến khích dân trồng Cafe thì bắt đầu có những mâu thuẫn trong bản xảy ra. Mâu thuẫn giữa những người muốn bảo vệ rừng và những người muốn phá, mâu thuẫn trong giao đất cho từng hộ.... nếu các mâu thuẫn này không nhanh được giải quyết thì đoàn kết giữa người dân bản Lóng Lăn sẽ trở nên phá tan.”

Ông Za Chong Tho

Nguy cơ rừng thuốc nam và rừng sử dụng của bản bị phá

- Tháng 10/2006, Bản Lóng Lăn thông nhất giao vùng đất phía Bắc của bản bên phải đường lên Ka Sia cho nhóm thuốc nam. Nhóm thuốc nam đã kiểm kê đánh dấu số lượng, chất lượng cây thuốc, nhiều đoàn đã đến tham quan học hỏi kinh nghiệm. Nhưng ông Pa Chông và ông Kênh dự định phá để chia nhau trồng Cà phê.
- Tháng 7/2005, Bản Lóng Lăn đã quy hoạch hơn 500 ha làm vùng rừng sử dụng, nhằm tạo điều kiện cho dân sử dụng sản phẩm rừng, nhưng người ta dự định phá đi để giao cho ông Kênh trồng Cà phê.

Rừng thuốc nam bản Lóng Lăn

Rừng sử dụng bản Lóng Lăn

Phản ứng tích cực

- Ông Bliá Tua Zang - Tổ trưởng thuộc nam bản thấy rõ những nguy cơ đến với bản Lóng Lăn, ông đã chạy xuống Luang Prabang báo cáo tình hình với ông Chơ Xy - người bản Lóng Lăn đang làm Trưởng phòng tổ chức huyện.
- Ông Chơ Xy báo với CHESH Lào xin ý kiến tư vấn, hỗ trợ.

Ông Bliá Tua Zang

Ông Chơ Xy Zang

- Sau khi nhận được thông tin, CHESH đã tư vấn:
 1. ***Bằng mọi cách ngăn chặn ngay việc làm của ông Pa Chông và ông Kênh.***
 - Gọi gấp ông Xay Khu về.
 - Ông Chơ Xy cần tác động với lãnh đạo huyện để kiểm tra hợp đồng và cho dừng ngay việc làm của ông Pa Chông và ông Kênh.
 - Thông báo tình hình và nói rõ nguy cơ với ông Sôm Phong, giám đốc Sở Nông Lâm nghiệp tỉnh.
 - Tổ chức cuộc họp với toàn dân bản Lóng Lăn để lấy ý kiến.
 - Ghi chép đầy đủ các thông tin;
 2. ***Tác động để có thể thay già làng mặt trận Pa Chông Zang***
 - Tác động với các già làng có uy tín trong bản Lóng Lăn;
 - Tác động với bí thư huyện và những người có trách nhiệm;
 - Tổ chức cho dân Lóng Lăn bầu lại già làng mặt trận;
 - Ghi chép đầy đủ các thông tin.

Anh si Von – cán bộ CHESH Lao

Kết quả bước đầu

Cuối tháng 1/2008, ông Xay Khur về, ông phản ứng kịch liệt với ý định phá rừng. Ông nói đùa với dân bản rằng: Nếu chia đất thì tôi chỉ xin mảnh đất có tre, tôi không trồng gì cả, sau này mọi người phải xin và phải mua tre của tôi để sử dụng.

Ông Chơ Xy trực tiếp gặp mặt toàn bộ ban Lãnh đạo huyện Luang Prabang nói rõ nguy cơ tại Lóng Lăn khi ông Kênh và ông Pa Chông dự định phá rừng trồng Cà phê. Huyện đồng ý thành lập đoàn kiểm tra.

Ngày 28/1/2008, Đoàn kiểm tra của huyện tổ chức cuộc họp với dân bản Lóng Lăn nhằm ngăn chặn kịp thời việc phá rừng trồng Cà phê.

Kết quả: ông Kênh rút khỏi Lóng Lăn cùng mang theo 500 tấm tôn. Người dân nhận thức được vấn đề, từ bỏ hẳn ý định phá rừng trồng Cà phê.

Cuộc họp dân bản Lóng Lăn

Các ý kiến trong cuộc họp ngày 28/1/2008

- Tham dự cuộc họp có:
 - Ông Chơ Xi Zang: cán bộ huyện Luang Prabang
 - Ông Pón : cán bộ văn phòng huyện Luang Prabang
 - Bà Bua Thong cán bộ phòng Nông lâm nghiệp huyện Luang Prabang
 - Có cả các lãnh đạo bản, già làng và người dân Lóng Lăn: 53 người.
 - Ông Kênh chủ công ty thu mua và trồng Cà phê
- Ông Chông Vư Zang trưởng bản Lóng Lăn cho rằng:*
- Bản đã đồng ý 50 ha đất ở vùng bản Ka Sia cho người dân trồng Cà phê, không phải là ở bản Lóng Lăn bởi vì đất xung quanh bản không có đất. Bản chỉ trọng bằng cam kết rằng bản chưa xác định được bởi vì người dân phần đa số không đồng ý.
 - Về vấn đề chia vùng đất khu rừng sử dụng cho từng gia đình thì người dân phần đa số không đồng ý bởi vì dân bản Lóng Lăn toàn lấy cây gỗ.v.v... ở vùng này về làm nhà, chuồng lợn, gà, v.v... nếu chia cho từng hộ gia đình rồi ta sẽ lấy cây gỗ ở đâu để sử dụng.

Các ý kiến trong cuộc họp ngày 28/1/2008 (tiếp)

Người dân trong bản Lóng Lăn cho rằng:

Về vấn đề trồng Cà phê có 31 hộ đồng ý trồng Cà phê, nhưng không có đất để giao cho Ông Kênh làm, nếu ông đồng ý thụ mua Cà phê mà chúng ta trồng được thì chúng ta sẽ bán quả Cà phê cho nếu ông không đồng ý thì không sao cả vì bản Lóng Lăn của chúng ta không có đất để giao cho ông. Đối với những người muốn chia đất cho từng gia đình đó nếu nó không muốn ở bản Lóng Lăn nữa thì xin mời chuyển đi ở nơi khác.

Ông Kênh cho rằng:

Nếu bản giao đất ở nơi khác không phải đất ở vùng xung quanh bản thì ông không thể đầu tư được nữa vì không có đường để xe đến được.

Ông Chơ Xy kết luận: Đại diện lãnh đạo huyện Luang Prabang cũng muốn dân Lóng Lăn trồng Cà phê để phát triển kinh tế, nhưng phải thông qua các chính quyền, cơ quan ban ngành liên quan để khảo sát cụ thể nó có ảnh hưởng đến tài nguyên thiên nhiên hay không ?

Các bà con phải nghĩ, không được phá rừng trồng Cà phê vì nó ảnh hưởng đến tài nguyên thiên nhiên và sai với luật tục của bản lớn bao nhiêu.

Sau cuộc họp, ông Kênh chở luôn 500 tấm tôn về Luang Prabang, không làm Cà phê nữa

Ngày 22/2/2008, các cán bộ CHESH Lào đã làm việc trực tiếp với ông Chơ Xy - trưởng phòng tổ chức huyện Luang Prabang và ông U Thay - ban mặt trận huyện về sự cần thiết củng cố lại Ban lãnh đạo Lóng Lăn, có thể thay ông Pa Chông bằng một người khác.

Ông Chơ Xy và ông U Thay nhất trí, nhưng phải xin ý kiến Bí thư và Chủ tịch và nhờ CHESH Lào tư vấn, hỗ trợ.

Sau đó cán bộ CHESH Lào điện thoại đến ông Xôm Thong - Bí thư huyện, nói rõ nguy cơ tại Lóng Lăn và đề nghị nhanh chóng củng cố Ban lãnh đạo bản Lóng Lăn, ông Bí thư nhất trí.

Được sự chỉ đạo của Bí thư, ngày 4/3/2008 Văn phòng Huyện Luang Prabang tổ chức một đoàn cán bộ đến bản Lóng Lăn để củng cố Ban lãnh đạo bản và giải quyết vụ thuê đất trồng Cà Phê.

Sáng 4/3, cán bộ CHESH Lào trao đổi với ông Xay Khur về vấn đề củng cố Ban lãnh đạo bản. Ông Xay Khur hoàn toàn nhất trí.

Ngày 5/3, Bản Lóng Lăn tổ chức hai cuộc họp: cuộc họp toàn thể Ban lãnh đạo bản mở rộng (35 người) và cuộc họp toàn dân (60 người).

Ông Xôm Thong

Ban chủ tọa cuộc họp

Kết quả mong muốn

- Toàn dân bản Lóng Lăn nhất trí thay già làng, trưởng bản cũ bằng 2 người mới, đó là ông Za Zi Zang, làm trưởng già làng mặt trận và ông Bliatua Zang làm trưởng bản. Ông Xay Khur Zang làm cố vấn. Tất cả 3 người đều vui vẻ nhận trách nhiệm do bản giao phó.
- Không phá bất cứ loại rừng nào để trồng Cà phê.
- Phòng Nông Lâm nghiệp huyện có trách nhiệm hướng dẫn người dân trồng Cà phê ở những nơi quy định mà không làm ảnh hưởng đến tài nguyên rừng và không làm ảnh hưởng đến bản sắc văn hoá dân tộc.

Trưởng bản và già làng mới do dân Lóng Lăn bầu

Ông Xay Khur Zang

Những thách thức mới

- Ông Blia Tua Zang nói:

Hiện nay, không những ông Kênh muốn đầu tư trồng Cà phê mà đã có nhiều công ty của nhà nước cũng muốn đầu tư trồng Cà phê trên đất của Lóng Lăn. Ngoài ra cũng có nhiều người Trung Quốc muốn đến đây đầu tư trồng Cao su, vì đất ở đây rất tốt. Đã có nhiều hộ bán đất rồi. Nguy cơ mất rừng, mất đất là có thể. Dù thế nào chúng tôi cũng không để mất những thứ quý giá của mình. Mong CHESH Lào hỗ trợ chúng tôi.

Sắp tới, bản Lóng Lăn có thể chuyển sang huyện Pac U quản lý hành chính. Chưa biết lãnh đạo huyện đó như thế nào.

Giống Cà phê do công ty của nhà nước đã đầu tư tại Lóng Lăn

Những giải pháp tiếp theo do Cố vấn, Già làng, Trưởng bản Lóng Lăn đề xuất

- Đề nghị CHESH Lào và Việt Nam không bỏ Lóng Lăn mà tiếp tục tư vấn, hỗ trợ.
- Mở rộng thêm diện tích của rừng thuộc nam cộng đồng bằng toàn bộ diện tích đường lên Ka Sia.
- Khẳng định quyền sử dụng đất rừng của nhóm thuộc nam bằng đề nghị huyện đo đạc và ra quyết định càng sớm càng tốt (tháng 3/2008).
- Tập trung sản xuất rau và bán rau tại Luang Prabang.
- Tổ chức lễ hội Nao Sông để cùng cam kết bảo vệ rừng.

